

ЈЕЗИК У МЕДИЦИНИ

Први српски лекари, махом образовани у земљама немачког говорног подручја током друге половине XIX века, с успехом су прилагођавали научну терминологију матерњем језику. Та политика се наставила током више од једног столећа, а онда се поклекло пред навалом енглеских речи које су, уместо превођења, често само фонетски транскрибоване или посрбљаване додатком суфикса. Иза неспутаног ширења англосрпског језика стоји духовна тромост, али често и скоројевићки напор да се буде „отмен“. Непостојање чврсте језичке политике у Србији препушта језички образованим појединцима да се сами, на своју руку и често узалудно, боре против овог новоговора.

Циљ скупа је да се укаже на проблем (нарочито у области превентивне медицине и јавног здравља), да се расправе најдрастичнији примери и да се уобличи закључци с којима би се упознала стручна јавност.

SERBIAN LANGUAGE OF MEDICINE

First Serbian doctors, mainly educated in German speaking countries during the second half of the XIX century, successfully adjusted medical terminology to their mother's tongue. This policy went on over more than a century, but then succumbed to a tide of English terms. Instead of being translated, they were just phonetically transcribed or given a "Serbian touch" by a suffix. An unrestrained spread of Anglo-Serbian has been enabled by an intellectual sluggishness, as well as a snobbish tendency to appear lofty. The absence of a firm language policy in Serbia left linguistically educated individuals to confront this newspeak on their own, usually in vain.

Objectives of the round table are to draw attention to the problem (particularly in the area of preventive medicine and public health), to discuss some most drastic examples, and to formulate conclusions which the medical professionals would be widely informed about.

ЈЕЗИК У МЕДИЦИНИ
Ниш, 27. септембар 2012. године

АМФИТЕАТАР ИНСТИТУТА ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ У НИШУ

КМЕ, акредитација Здравственог савета Републике Србије (А-1-2181/12)
Предавачи 11, усмено излагање 9, постер 7, пасивно учешће 5 бодова
- без котизације -

12,00 – 12,15 Зоран Радовановић (модератор): Грешке, незграпности и туђице у нашој медицини и народном здрављу

12,15 – 12,35 Софија Мићић: Језик медицине данас: Неправилна употреба страних термина (нарочито англицизама) у српском језику медицине

12,35 – 12,50 Зорица Антић: Језик будућег лекара

12,50 – 13,00 Пауза

13,00 – 13,10 Горан Белојевић: Српски језик на медицинским скуповима

13,10 – 13,20 Стана Ристић, Ивана Коњик: Лингвистички аспекти назива јавно, односно народно здравље

13,20 – 13,30 Рада Стијовић: Утицај језика лекара на говорну културу становништва

13,30 – 13,40 Данка Синадиновић: Потреба прилагођавања говора лекара широј популацији

13,40 – 13,50 Вера Марковић: Како избећи грешке лекара у писању дијагноза?

13,50 – 14,30 РАСПРАВА

Закључак о стању српског језика у медицини

Организатор: МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ НИШ

За организатора
Проф. др Бранислав Тиодоровић

ГРЕШКЕ, НЕЗГРАПНОСТИ И ТУЋИЦЕ У НАШОЈ МЕДИЦИНИ И НАРОДНОМ ЗДРАВЉУ

Зоран Радовановић, Академија медицинских наука СЛД

У општем растакању свих социјалних и културних вредности нападно се загађује и наш говорни и писани језик. Суочени с поплавом непотребних туђица, али и с елементарном неписменошћу многих јавних личности (да о мање образованој множини и не говоримо), језикословци су се, војнички речено, тихо повукли на положаје одсудне одбране, штитећи преостале “црвене линије”. Без помоћи и подршке образованих лаика других струка, они су немоћни да штите лепоту и богатство српског језика.

Сведоци смо да су многе стране речи које су, мање или више невољно, прихваћене као дублети временом истисле домаће изразе, незаменљиве до пре само неку деценију. Своје европејство не доказујемо делима и манирима, већ „отменим“ речима. Тако су привреда и грађани оптерећени *имплементацијом* доскора непознатих *акциза*, које би, ваљда, требало лакше да се поднесу од такса, дажбина на робу или трошарина. Важност придруживања срећнијем делу континента показали смо избором државног секретара за европску *агенду*, па чак и постојањем Управе за *дигиталну агенду*. Остаје још само да се МИП преименује у *Министарство за спољну агенду*.

У том општем оквиру неписмености, за неке новинаре који пишу о медицини чак и разлика између двојине и множине представља нерешив проблем, а дешава се да и глагол требати неисправно користе. Рећи ће: „На интензивној нези је 4 пацијената, а отпуштена су 6 пацијента“ и закључиће: „Оба двоје требају да одмарају сво време.“ Не маре што је оба двоје плеоназам и што се одмара, рецимо, празна глава, те да треба (не требамо) знати да реч *сво* у српском не постоји.

Све упадљивије је и претрпавање реченица поштапалицама. За кратку вест да је, на пример, повређен пијанац, бар неки репортер ће прибећи вербалној акробацији која ће, уз мало карикирања, гласити: “Један *на неки начин* пијан грађанин примљен је, *да тако кажемо*, због прелома.” То ће бити зачињено прецизирањем да се *прича* десила у *неких 8 сати*.

Када је реч о стручњацима, употреба страних речи делимично је израз пословичног синдрома Стеријине Феме, а знатно више механичког стварања језичких монструма англиканског порекла услед лењости духа. Отуђење је вероватно највеће у области рачунарства, где нису ретке конструкције попут, рецимо, *линковања шерованих клипова*.

Позван да здравствено просвећује народ, мало који лекар ће одолети да своју „научност“ не доказује указивањем на опасност од *акцидента* (никако повреда, удеса и сл.), јер доводе до *лацерација*, *перфорација*, *малформација* и осталих измотација. У брошурама се упозорава на *визинг* („свирање“ у грудима), саветује се да се вода *конзумира* (не и да се пије), а да се крема не маже, већ *апликује* (ваљда ради бољег *бенефита*).

Посебан проблем представљају незграпни и погрешни термини које је наметнуо законодавац. На накарадну синтагму *јавно здравље стручњаци* већ дуго безуспешно указују, а у току састанка ћемо чути и детаљно образложење о њеној неутемељености.

Здравствене власти су основале Национални центар за *фармаковигиланцу*, уместо за фармаколошку будност, и хвале се: „три општине су обухваћене *Сентинел* надзором“. Та страна реч се, ваљда из поштовања, пише великим словом и не ставља у одговарајући падеж, а једино је важно да се не чује за „прости“ предострожни надзор (као што ни *сентинел* догађај не сме да буде, као што би било у духу језика и трагања за смислом, сигнални догађај).

У законским прописима, попут Правилника о имунизацији, царује бирократски речник, уз обиље грешака. Тако се вакцине дају „од *навршених* два месеца живота“, „после *извршене* трансплантације органа“ и „после *извршене* спленектомије“, „вакцинација се спроводи *са* једном дозом вакцине“, њој „подлежу лица која *путују* или живе у *ендемским областима*“, „врши се централизовано снабдевање *свих вакцина*“

(уместо да се установе *снабдевају свим вакцинама*), а извештаји се „достављају здравственој установи која обавља послове јавног здравља *основане* за територију Републике квартално (испада да је установа основана квартално).

Упадљив језички терор законодавац је наметнуо речју „контрола“. Она се ретко исправно користи, рецимо у синтагми *контрола здравственог стања*, а све чешће у погрешном контексту (нпр. туберкулозу ваља сузбијати, а не *контролисати*). Због важности овог термина, биће цитирани изводи из властитог необјављеног текста: „Посебан проблем представља одбацивање успешно преведених и већ опште прихваћених појмова. Типичан пример је реч контрола (енглески: *control*), која је у нашој превентивној медицини увек превођена као сузбијање ... (Н)аше здравствене власти су у установама за јавно (народно) здравље образовале центре за *контролу* и превенцију болести, са одељењима за *контролу* и превенцију заразних, као и незаразних болести. Сходно прописима, у тим установама постоје и „лица задужена за *контролу* забране пушења“. Док им је основни посао да *контролишу* болести сузбијајући их, њихова додатна обавеза је да забрану пушења *контролишу* на супротан начин, тј. не сузбијањем забране, већ њеним спровођењем. У првом случају, контрола означава борбу против нечега (болести), а у другом - за нешто (за забрану).

Механичко повођење за том речи, уз жељу да се буде оригиналан, довело је и до покушаја одбацивања устаљеног појма анамнестичка студија у корист конструкције „студија случајева и *контрола*“ (према енглеском *case-control study*). И ако се оставе по страни други разлози против те новотарије (вишедеценијска традиција, предност описивања студије једним придевом уместо именицама у генитиву, верност приказу суштине студије јер се узима анамнеза, неприкладност називања необолелих испитаника *контролама*, као и болесника случајевима итд.), поставља се питање како уведеним новогвором означити анамнестичко-кохортне студије, а да цео тај прегломазни склоп не звучи комично?

Поврх свега, реч је о реткој ситуацији када је српски језик у предности над енглеским: сузбијање је прецизније и одређеније од свог енглеског пандана *control*, а у том језику и не постоји посебна реч за анамнезу (енглески: *case history*). Некритично обухватање различитих појмова једним изразом (све присутнија контрола служи као „докер“) осиромашује језик, па неминовно води свођењу мисли на реченичне карикатуре попут: „Треба ми једна *контрола* за *контролисање* конфаундинга у студији случајева и *контрола* о *контроли* забране пушења међу запосленима у центрима за *контролу* и превенцију болести.“

С мало претеривања, може се очекивати да ускоро не једемо, већ контролишемо апетит. Биће потребно много напора да се врати потиснуто сузбијање или, зависно од контекста, одговарајући други израз.

Једноставан и лако применљив начин борбе против кварења језика је извргавање руглу језичких игнораната, ма ко да су. Наш вероватно најуспешнији извозни производ, покрет „Отпор“, научио нас је да је подсмех најбоље оружје против сваке диктатуре, укључујући и језичку, коју нам намећу необразовани „ауторитети“.

На тај начин прогнали смо *трајал*, *бајас*, *конфаундинг*, *одс рејшио* и сл., који су постали оглед, пристрасност, придруженост и унакрсни однос. Но, остали су Дизајн радионица *Waterliving*, *Wellness* институт ("Превенцијом и *wellnessom* до здраве нације"), *анти ејџинг* медицина итд. Посебан проблем су различити енглески изрази који изазивају забуну, рецимо степен (*stage*) и градус (*grade*) рака или који делују непреводиво (*human vs. humane*), па постоје хумана акција, али и хумана болест, хумани вирус и сл., уз једнако тешко замисливе њихове пандане (нехумана болест, нехумани вирус).

Овај скуп је ретка прилика да се не само чује глас стручњака, већ и да се они удруже, како би се створила критична маса компетентних лингвиста и лекара, спремних да указују на грешке и, ако треба, арбитражу.

ЈЕЗИК МЕДИЦИНЕ ДАНАС: НЕПРАВИЛНА УПОТРЕБА СТРАНИХ ТЕРМИНА (НАРОЧИТО АНГЛИЦИЗАМА) У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ МЕДИЦИНЕ

Софија Мићић

Катедра за хуманистичке науке, Медицински факултет, Универзитет у Београду

Енглески језик данас има огроман утицај на целокупни развој науке, културе и уметности као што су некад имали грчки и латински. Постао је *lingua franca*. Током последњих двадесет година енглески језик се учврстио као први језик међународне комуникације. Добио је комбинована својства страног, другог и матерњег језика, што га чини јединственим, па је назван **енглески као одомаћени страни језик**.

У XX веку, медицинска наука је ушла у сасвим нову епоху када се вратила на изучавање ћелије. Тако је настала наука *молекуларна биологија*, па се о болестима говори као о *болестима молекула*. Научници су проучили генетску структуру људског генома што је омогућило клонирање живих бића па и људског ембриона. Откривене су *генетске болести* тако да су и неоплазме (рак) сврстане у болести гена, затим нове вирусне и прионске болести (САРС – тежак акутни респираторни синдром, птичји грип, болест лудих крава и др.). Проучавају се полимери и њихов штетан утицај на људско здравље. Данас се срећемо с ултравиолетним зрачењем, нејонизованим зрачењем, загађењем ваздуха, воде и земље и човекове околине. Треба истаћи радиоактивно зрачење (нуклеарне електране, радиоактивни отпад и последице примене савременог оружја) које изазива појаву малигних болести и других оштећења људског организма. Развиле су се нове гране фундаменталне медицине: генетика, ензимологија, молекуларна биологија, физика, нуклеарна медицина и др. Настале су и уже специјализоване гране медицине као што су кардиологија, ендокринологија, алергологија и др. Развила се фармацеутска индустрија, нова савремена технологија (ултразвук, скенер, магнетна резонанца, дигитални селективни апарати), интервентна радиологија, трансплантација ткива и органа, клонирање ткива и органа, вантелесно осемењавање, нанотехнологија, виртуелна медицина и роботика, квантна медицина и др. Данас се сматра да је савремена технологија без медицине слепа, а медицина без савремене технологије немогућа. Овај епохални развој медицине који је у великом успону захтева нове називе и термине, јер више није могуће користити грчко-латинску основу. Запажено је да наука лети а да речи каскају за њом. Савремени развој медицинске науке и технологије створио је нове називе и термине у чијој основи нису грчки и латински. Енглески језик медицине у потпуности прати овај развој и уводи нове називе и термине у свој језик.

Последњих деценија глобални продор енглеског језика, у првом реду његове америчке варијанте, довео је до изузетно великог и често неконтролисаног прилива лексичког, али и другог, материјала у српски језик што је наметнуло потребу да се садржај поменутог термина преиспита и предефинише. Под термином **англицизам** подразумева се реч преузета из енглеског језика као језика-даваоца и уклопљена у систем српског језика као језика-примаоца. Тако се данас може говорити о **очигледним, скривеним и сировим англицизмима**. Први се односе на лексичке јединице – речи (именице, глаголи, придеви итд.) и афикси (префикси и суфикси) који су преузети из енглеског језика и интегрисани у систем српског језика (нпр. *скенер*). Другу врсту чине речи, синтагме или реченице српског језика које одражавају норму и/или следе обичаје енглеског језика. Значења и/или употребе својствене облицима енглеског језика крију се у облицима српског језика и релативно брзо се одомаћују (нпр. *ноћна мора*, од *nightmare*, „мора, кошмар“). У трећу, недавно усвојену, групу увршћене су речи, синтагме и реченице које су преузете директно из енглеског језика, без икаквог прилагођавања српском језику (нпр. *консултант*). При преузимању англицизама из енглеског језика у српски, у првом плану треба утврдити да ли је то оправдано или није. Сасвим је неоправдано уколико већ постоји

домаћа или одомаћена реч или израз за дати страни садржај. Примери су *дерматологија* и *дерматолошки*, а изостављају се српске синтагме „наука о кожним болестима“ и „који се односи на науку о кожним болестима“, *респираторни* а не *дисајни*, затим *нерв* а не *живац*, *епилепсија* а не *падавица*, *дијареја* а не *пролив*, *миопија* а не *кратковидост*, *канцер* а не *рак* (мада се назив *канцер* одомаћио и потиснуо српски назив *рак*), *едем* а не *оток* (исти случај као с називом *канцер*), *панкреас* а не *гуштерача*, *психа* а не *душа*. Оваквих примера има много. Затим, називи здравствених установа као *гинеколошке болнице* а не *болнице за женске болести*, *инфективна клиника* уместо *болница за заразне болести*, *психијатријска клиника* а не *болница за душевне болести* и др. Упркос неоправданости њихове употребе, ови називи су одомаћени и ушли су у српски језик. Треба их задржати, али у први план ставити наше, српске, називе. Можда су наведени англицизми у неким контекстима прихватљиви с обзиром да се ради о наслеђу класичних (грчко-латинских) језика као језика давалаца, а енглески и српски језици су посредници. Оправдана је употреба англицизма када у српском језику медицине не постоји адекватан назив за енглески термин. Тада је неопходно тај енглески термин преузети на одговарајући начин. То није пресликавање енглеских речи, већ треба обрадити њихову структуру, значење и употребу у српском језику.

Да би се англицизам уклопио у српски језик, мора да буде подвргнут поступку прилагођавања односно адаптације његовом систему. Адаптација се изводи у две фазе: прилагођавање се дешава у првој фази док *англицизам постаје* део српског језика и то спада у домен примарне адаптације; друга фаза прилагођавања се дешава *након што је англицизам постао* део српског језика и то је домен секундарне адаптације. Основни постулат адаптације јесте превођење. Преобликовање као примарна обличка адаптација огледа се у: ортографији, фонологији и морфосинтакси. Треба истаћи да примарна и секундарна адаптација никада не делују тренутно него се ради о дуготрајним процесима. Значи, ни једна ни друга не морају бити спроведене у потпуности, па тако у српском језику постоје англицизми без устаљеног писаног облика (преобликовано и непреобликовано). Успешан, тј. тачан превод подразумева не само познавање изворног језика и циљног језика, већ контрастивну компетенцију, уз коришћење и примарно семантичких и формалних кореспондената већ такође и речи и структура које нису кореспондентне да би се добило исто или слично значење. У првом случају је реч о **строгом буквалном преводу и принципијелном приступу**, а у другом о **прагматичном приступу**. Ради се о слободним преводима, адаптацијама, парафразама, где је текст изворног језика независан. Термини директно преузети из енглеског језика медицине у српски су: *скенер*, *пејсмејкер* (*пејсмејкер*, *срчани стимулатор*, *кардиостимулатор*, *пејсмејкер* али и *водич срчаног ритма*). Међутим, пошто је овај назив у енглеском изречен једном речју, он има предност у односу на српски превод и одомаћен је у нашем језику медицине. Следе примери *мониторинг*, *генетски инжењеринг*, *бај пас* (мада постоји и српска реч *премошћавање*), *стент*, *ендоскопија*, *рилисинг хормон* и др.

Да би се спречила поплава непотребних англицизама неопходно је стандардизовати језик и изградити норме, реформисати наставу страног и матерњег језика у свим школама и написати одговарајуће речнике. Поједини англицизми морају бити директно преузети, а највећи број оправданих англицизама мора бити интердисциплинарно обрађен да би обогатио језик прималац. Тако ће се спречити да необрађени англицизми, који немају адекватно значење ни у енглеском ни у малом језику, постану саставни део језика.

ЈЕЗИК БУДУЋЕГ ЛЕКАРА

Зорица Антић

Медицински факултет, Универзитет у Нишу

Комуникација је једно од најважнијих одређења човека.

Вештина комуницирања представља основу за обављање свих функција здравственог радника. Комуникација је најважнији инструмент дијагнозе, најмоћнији део терапије и неопходан део сарадње с колегама.

Комуникација међу лекарима која укључује читање и објављивање чланака, учествовање у истраживањима и на конференцијама, праћење нових достигнућа, представља императив у развоју сваког лекара.

Енглески језик за посебне намене је вид стандардне и прецизне употребе енглеског језика којим се саопштавају информације, резултати и достигнућа у одређеној области струке или науке. Стручњаци и научници једне дисциплине, из читавог света, могу да употребљавају исти језик, врло често баш енглески језик за посебне намене. Енглески језик је постао и међународни језик споразумевања одређених група људи које на себи својствен начин посматрају и анализирају стварност.

Енглески језик за потребе медицине традиционално представља језик који користе медицински стручњаци у међусобној комуникацији. У основи енглеског језика за потребе медицине налази се комуникација а језик се користи као средство за остварење циљева. Како би лекари били у могућности да на професионалном нивоу иду у корак са светским токовима и открићима из области медицине, неопходно је овладавање и усавршавање комуникативних способности на енглеском језику.

Медицински енглески језик обухвата професионални и академски ниво. У оквиру професионалног нивоа, који подразумева интеракцију с колегама у обављању свакодневног посла, енглески језик првенствено обухвата медицинску терминологију чији корен најчешће потиче из латинског језика. Познавање правила грађења речи пружа могућност за овладавање медицинским језиком.

Што се академског нивоа тиче, важно је да лекари поседују како знање енглеског језика тако и правила писања научних радова који се објављују у реномираним часописима. У том смислу, употреба ИМРАД структуре уз адекватни стил писања и формално излагање представљају императив уколико аутори желе да своја достигнућа представе ван граница своје земље.

Асиметрична комуникација обухвата разговор између лекара и пацијента и одликује се нижим степеном апстракције и прилагођеношћу свакодневном говору у циљу разумевања и изградње односа с пацијентима.

Убрзани развој науке и све већи број стручних термина на енглеском језику довео је до тога да остали језици, а међу њима и српски, касне са ширењем свог речника и не иду у корак са скоро свакодневним језичким новинама. С друге стране имамо ситуацију да лекари у свом знању и напредовању желе да иду у корак са својим колегама широм света. Тиме се, између осталог, долази у ситуацију да се у српском језику масовно појављују енглески термини. Највећи проблем, из угла очувања српског језика, настаје онда када је преузимање англицизама некритичко и неоправдано, нарочито онда када постоји одговарајућа српска реч.

Чињеница је да је преузимање термина из других језика један од начина обогаћивања матерњег језика и представља неминовност у међусобном сусрету језикâ и културâ. Међутим, у данашње време је оваква „англиканизација“ српског језика постала питање престижа и модерног стила, све је присутнија, али апсолутно неоправдана и погрешна. Ниједан језик не може да одоли утицају других језика и погрешно је инсистирање на лингвистичком пуризму, али је, с друге стране, неопходно да се

модернизују стара, поставе нова и стандардизују правила преузимања страних речи. Та одговорност првенствено лежи на лингвистима у оквиру српског и енглеског језика, као и на медицинским стручњацима из различитих грана медицине. Сарадња стручњака из различитих области је императив, уколико желимо да постигнемо резултате и сачувамо свој језик.

СРПСКИ ЈЕЗИК НА МЕДИЦИНСКИМ СКУПОВИМА

Горан Белојевић

Институт за хигијену и медицинску екологију, Медицински факултет, Универзитет у Београду

Српски интелектуалци најодговорнији су део друштва за очување и унапређење српског језика и писма. Допринос у том правцу српски лекари треба да дају на медицинским скуповима на којима је службени језик српски. Службеност српског језика у смислу устава Републике Србије значи и у потребу српске ћирилице на интернет страницама, у свим документима скупова, као и на слајдовима и на постерима. На жалост, садашња језичка пракса медицинских скупова у Србији није задовољавајућа, јер се без икаквог стручног разлога већином користи хрватска латиница за писање на српском језику на интернет страницама, документима и приликом усмених и постер излагања. То сматрам недопустивим немаром према језику и писму српског народа. Други проблем је непотребно коришћење туђица за које постоје српске речи које су у широкој употреби. Примери су „орална презентација“ уместо „усмено излагање“, „континуирана медицинска едукација“ уместо „стално медицинско образовање“, „визитинг професор“ уместо „професор по позиву“, „спонзор“ уместо „покровитељ“, „сесија“ уместо „седница“, „сертификат“ уместо „потврда“, „ајтем“ уместо „ставка“, „апстракт“ уместо „сажетак“, „компјутер“ уместо „рачунар“, „социјални програм“ уместо „друштвени програм“ или „дискусија“ уместо „расправа“. С друге стране нисам за измишљање, или наметање превода за туђице као што су „видео бим“, „слајд“ или „постер“, јер би то вероватно више служило увесељавању колега, него што би било широко прихваћено.

ЛИНГИСТИЧКИ АСПЕКТИ НАЗИВА *ЈАВНО* ОДНОСНО *НАРОДНО* ЗДРАВЉЕ

Стана Ристић, Ивана Лазић-Коњик
Институт за српски језик САНУ

У последњих неколико година у круговима медицинске науке и струке покренуто је питање појмовне и језичке утемељености и оправданости нових терминолошких назива *јавно здравље* и *јавно здравство*, насталих као израз потребе дословног превођења енглеског термина *public health* на српски језик, упркос постојању већ установљеног назива *народно здравље*, који се традиционално употребљавао још од краја 19. века.

Називи *јавно здравље* и *јавно здравство* уведени су у званичну, институционалну употребу променом републичких прописа у току прве деценије 21. века, замењујући дотадашње називе *народно здравље*, *заштиту здравља* и *здравствену заштиту*, не смо у законским, правним актима него и у називима бројних медицинско-здравствених установа. Стручњаци из области медицине, позивајући се на историјске и стручне чињенице, покушавали су да укажу на терминолошку мањкавост нових преводних назива, имајући у виду пре свега неподударност концептуалног опсега новоименованог појма „јавно здравље“ и изворног појма „народно здравље“, али и недовољну лексичко-семантичку прозирност назива *јавно здравље* у српском језику. С друге стране, и англисти су с аспекта превођења и семантичких односа између енглеске лексеме *public* и њених преводних еквивалената у српском језику, утврдили неадекватност преведеног назива *јавно здравље*. Тако су и медицински стручњаци и англисти дали примат употребе синтагми *народно здравље*.

Како је проблем ипак првенствено терминолошке, дакле и језичке природе, који до сада није био сагледаван од стране србиста, било би потребно да се са становишта не само језичке компетенције него и са становишта србистичке лингвистике, у светлу системских језичких чињеница, размотри мотивисаност сваког од поменутих назива и на тај начин понуди коначан одговор на ово отворено језичко-терминолошко питање. Предмет нашег излагања би био управо покушај да се предложи такав одговор, тако што ће се називи *јавно здравље* и *народно здравље*, конкурентни у медицинској терминологији, разматрати у контексту лексичког система српског језика, пре свега на семантичком потенцијалу придева *народан*, *-на*, *-но* и *јаван*, *-вна*, *-вно*, и то с обзиром на њихов међусобни однос, као и на њихове међулексемске односе у синтагматским спојевима и парадигматским низовима, а нарочито у односу са именицама *здравље* и *здравство*.

УТИЦАЈ ЈЕЗИКА ЛЕКАРА НА ГОВОРНУ КУЛТУРУ СТАНОВНИШТВА

Рада Стијовић

Универзитет Мегатренд, Београд

Здравствено просвећивање становништва путем радија, телевизије, новина, интернета и других средстава јавног информисања несумњиво је од непроцењивог значаја за здравље људи, за културу живљења, а и општу културу становништва. Оно је на јавну сцену извело бројне лекаре чија се реч пажљиво слуша и несумњиво оставља трага у језичкој култури слушалаца. Зато је њихова одговорност вишеструка – на професионалном плану, на плану подизања културе живљења, понашања, успостављања система вредности и, најзад, на плану опште културе, чији је веома важан део култура говора.

Под културом говора подразумева се, пре свега, правилан језик, језик у складу са књижевном нормом, а затим и избегавање претеране употребе стручних термина, неопходних у језику медицине, али не и добродошних у свакодневном говору.

О томе ћу говорити у овом излагању. Навешћу, пре свега, неке неправилности, језичке неуобичајености или непотребне новине (дублете) који се почесто могу чути у језику медикара, као нпр.: „Повређена лица су одмах *одвежена* у Ургентни центар“; „Настрадали су *однешени* у најближу болницу“; „Пријем *због* опоравка и даље неге“; Без обзира да ли код нас долазите *због* опоравка, рекреације или разоноде...“; „Још два пацијента су смештена на *оделењу* интензивне неге“; „Наношењем масти на кожу долази до *зацелења* ране“; „*Вршимо анализу* повреда на раду,“; „Даваоци *костне* сржи“ итд. Не мора се у јавним наступима говорити о *anti-ageing* третманима, а уместо, нпр., непроменљиве лексеме *spra*, могла би се наћи нека која више одговара систему српског језика.

ПОТРЕБА ПРИЛАГОЂАВАЊА ГОВОРА ЛЕКАРА ШИРОЈ ПОПУЛАЦИЈИ

Данка Синадиновић

Катедра за хуманистичке науке, Медицински факултет, Универзитет у Београду

Сведоци смо великог напретка и бројних открића на свим пољима науке, а могло би се рећи да је област медицине једна од оних које се најбрже развијају. Због тога и питање језика медицине постаје изузетно важно – у покушају да прати научна достигнућа, неопходно је да се и сам развија и освежава новим терминима. Чини се да су наука и медицина најнапредније у тзв. англофоном делу света и да се тамо највише ради на њиховом усавршавању, те се, логично, енглески издвојио као *lingua franca* када је реч о језику медицине. Наиме, енглески је услед веома брзог развоја, стандардизованости, богате лексикографије и уређене методологије постао својеврстан узор за све остале језике медицине. Међутим, многим од тих језика представља и извесну претњу, јер је уз речи латинског и грчког порекла који се и даље активно користе у медицинском језику, делимично или у потпуности из употребе истиснуо домаће речи за болести и поремећаје.

Посебно је значајно како лекари користе језик медицине и праве ли разлику међу различитим ситуацијама у којима га користе (на симпозијумима, у званичним саопштењима, у научним и стручним радовима, у разговору са колегама или у разговору са пацијентима). Ово саопштење се бави говором лекара намењеног широј популацији и питањем његовог прилагођавања тој *лаичкој* популацији. Да ли и колико пацијенти разумеју говор лекара и шта је потребно урадити да би се тај говор прилагодио ономе што просечан припадник шире популације може да разуме?

У циљу давања одговора на ово важно питање, између осталог, анализирани су текстови које у популарним часописима (намењеним пре свега женској, али и општој популацији) пишу управо лекари. Наведене су одређене примедбе на коришћену терминологију и дат је предлог како да се тренутна ситуација у овој области поправи.

КАКО ИЗБЕЋИ ГРЕШКЕ ЛЕКАРА У ПИСАЊУ ДИЈАГНОЗА?

Вера Марковић

Катедра за хуманистичке науке, Медицински факултет, Универзитет у Београду

Латински језик је већ одавно језик медицине, али се због недовољног познавања овог језика та чињеница углавном превиђа.

Језик медицине се може назвати међународним језиком зато то му је основа латински језик, што потврђује "Међународна класификација болести "(МКБ).

Латински језик, какав се изучава на Медицинском факултету, језик је струке.

Циљ изучавања овог језика на Медицинском факултету (нажалост, само у Београду) јесте да се избегну грешке лекара приликом писања дијагноза, а да при томе студенти нису оптерећени учењем сувишне граматике.